

DE KOR

maandorgaan van
"BIOLOGIA MARITIMA"

Nederlandse Vereniging van
Zee-aquariumliefhebbers.

(Opgericht: 12 November 1939)

TIJDSCHRIFT VOOR ZEEBIOLOGIE

Jaargang no. 17, Juni 1967

REDACTIE: E.A.v. Vlimmeren

Ridder van Doorne

Salistraat 96

DEN HAAG

Telefoon: 63.97.21/98.60.17

Contributie BM, incl. Abonn.
op DE KOR f 15,-- (Giro
27.83.96 t.n.v. Mevr. A.G.W.
van Vlimmeren-Schippers te
Den Haag)

Vaste medewerkers:

Fam. Hozee en Fam.v.d.Let

IN DIT NUMMER o.a.

Korren op Koraalvis 89

Eiwitafschuimer 92

Inktvissen langs de Ned.kust 97

K O R R E N O P K O R A A L V I S S

Begin September 1966 hield de Haagse Werkgroep van Biologia Maritima haar eerste bijeenkomst van het nieuwe seizoen. Het is niet de taak van de redactie om een verslag uit te brengen van dergelijke contactavonden, doch gezien de aard van het gesprek dat zich na de lezing van de heer B. Op ten Berg ontwikkelde willen we toch eens verder op deze zaak ingaan met de hoop hiermede wat reactie en opinies bij onze leden uit te lokken.

Bij een discussie over de gang van zaken in de Haagse Werkgroep kwam men tot de conclusie dat de vereniging Biologia Maritima niet voldoende groeit. Het ledental neemt weliswaar voortdurend toe doch naar de mening van velen niet snel genoeg.

Er werd op gewezen dat er de laatste jaren een zeer sterke groei is te zien in het aantal houders van tropische koraalvissen en dat deze mensen beslist niet allemaal lid van BM zijn geworden.

Op dat moment bereikte de discussie een hoogtepunt want er bleken twee meningen recht tegenover elkaar te staan. Sommigen zeiden BM is een typische noordzeeclub en de tropische vissen weten we niet veel van, die houden we niet, en daar kunnen we dus ook niet over in DE KOR schrijven.

Om deze zaak werd zeer lang gepraat en nu we achteraf al deze discussies nog eens rustig overdenken zijn we toch echt wel van mening dat het gelijk ligt bij de groep die zei dat de koraalvissen er bij B.M. wel degelijk bijhoren.

Daarvoor zijn vele redenen aan te voeren.

We moeten om te beginnen constateren dat B.M. een vereniging van zee-aquariumhouders is en niet uitsluitend voor Noordzeeaquariumhouders. Toevalligerwijs is vooral de oude garde en het bestuur uit de Noordzee-hoek afkomstig maar dat mag beslist niet inhouden dat deze groep meer rechten zou hebben dan de tropische groep.

Dat in De Kor slechts weinig over de koraalbak wordt

geschreven is beslist geen discriminatie van deze groep. De oorzaak is echter dat degenen die tot nu toe De Kor vallen uit de Noordzeegroep afkomstig zijn en zich in het algemeen niet voldoende op het koraalvissen-gebied thuis achten om daar over artikelen te gaan schrijven.

De redactie heeft reeds enkele malen vriendelijke en soms zelfs onvriendelijke verwijten gekregen dat er zo weinig over koraalvissen in De Kor staat.

Nu is het zo dat de redactie er voor zorgt dat de binnengecome artikelen persklaar worden gemaakt en in De Kor worden samengebundeld. Als daar dan geen stukjes over de tropische bak bij zijn dan kunnen we die ook niet plaatsen.

De tropische liefhebbers die dus zo graag iets over hun facet van de hobby in het blad willen zien zouden er goed aan doen eens wat te gaan schrijven. De motivering van de niet-aangesloten koraalaquariumhouders, dat ze weinig aan de Kor hebben omdat hun hobby daarin niet is vertegenwoordigd, vervalt dan. We zullen dan nieuwe leden boeken die wellicht op hun beurt eens wat gaan schrijven zodat degenen die thans het initiatief willen nemen later van hun eigen initiatief kunnen profiteren.

De redactie van De Kor is er van overtuigd dat we van de koraalvissen houders zeer veel kunnen leren. In onze koude bak is de technische uitrusting ver ten achter bij die van de koraalbak.

Het is verklaarbaar. Wij hebben er niet veel behoefte aan want bij de noordzeeliefhebbers heerst vaak de gedachte "Als die grondel dood gaat, haal ik wel even een nieuwe"

In de koraalbak kan men niet zo lichtvaardig denken. Men houdt dan vissen die vaak f 20,-- tot f 100,-- per stuk kosten. Dat zijn vissen die men niet zo maar ergens kan gaan scheppen. Als men een goede verzameling in de bak heeft is een totale waarde van f 200,-- tot f 1000,-- aan vis niet ongewoon.

Het is begrijpelijk dat men, als er dergelijke bedragen

op het spel staan, wel bereid, zo niet gedwongen, is om zeer veel aandacht te besteden aan een technische uitrusting die het in stand houden van een dergelijke bevolking bevordert-

Juist vanuit deze hoek zijn reeds belangrijke nieuwe technische ontwikkelingen gekomen en we kunnen wel aannemen dat ook in de toekomst daarvandaan verdere vorderingen zijn te verwachten.

De kreet die we op de voornoemde contactavond hoorden dat de zeeaquariumtechniek 50 jaar achter ligt bij die van het zoete water mag misschien die avond enigszins emotioneel hebben geklonken, een grond van waarheid zit er zeker in.

We mogen daarbij ook weer niet vergeten dat er slechts enkele honderden zeeliefhebbers zijn tegen meerdere duizenden zoetwatermensen.

Het is heel gemakkelijk om te stellen dat het criterium van goed aquariumhouden is: "De vis in alle ontwikkelingsstadia van ei tot ei in de bak houden"

Omdat zoiets in zeer veel bakken lukt met vissen die al vele generaties bakken bevolken, wil dat nog niet zeggen dat het aantal werkelijk aan dit criterium beantwoordende liefhebbers daar zo groot is.

Er zijn echt niet zoveel zoetwatermensen die regelmatig in het wild gevangen vis tot voortplanting en ontwikkeling brengen.

Niettemin liggen ze ons voor en kunnen we vaak een voorbeeld nemen aan het enthousiasme waarmee deze tak van de hobby wordt bedreven.

Helaas wordt echter door de mensen die de beste technische vorderingen maken te weinig in De Kor gepubliceerd terwijl men anderzijds ook weer niet al te hard loopt om de goede voorbeelden na te volgen-

Waar we echter zeker niet naar moeten luisteren zijn de soms voorkomende stemmen van degenen die ons haarfijn vertellen hoe het niet moet, maar zeer vaag worden als we vragen hoe het dan wel moet!

Zelf experimenteren leidt vaak tot goede resultaten zie

b.v. de Op ten Berg filters, Houtschild pompen, Compaanverlichting etc. En werd er niet keer op keer met allerlei zeer geleerde formules beweerd dat een aquarium koelen met een oud ijskastelement absoluut niet zou gaan. Bij Op ten Berg draait het al vele maanden en hij heeft ook in de warmere maanden de temperatuur volledig in de hand!

Dat zijn zaken waar we wat, aan hebben mits de resultaten worden gepubliceerd.

De plannen van enkele leden van de Haagse Werkgroep om in gezamenlijke discussie verschillende problemen aan te pakken zijn lofwaardig maar wachten nog op realisering omdat er tot op heden geen nieuw initiatief is geweest om een bijeenkomst te beleggen. De redactie hoopt echter nog steeds om in de toekomst hierover meer te vernemen en natuurlijk te publiceren.

Bovendien hopen we door dit en eventueel volgende stukjes reacties van de leden te krijgen zodat we in DE KOR ook het gehele land aan het woord kunnen laten over al deze voor ons zo belangrijke problemen. Wellicht dat er veel positieve resultaten uit zullen voortkomen.

De Redactie

AVONTUREN MET DE EIWIT-AFSCHUIMER

De eiwit-afschuimer besproken en gedemonstreerd op het BM congres 1966, is weer zo'n heerlijke uitdaging aan de doe het zelvvers, die men veelvuldig vindt in de kringen van de zee-aquariumhouders.

Het principe plus twee bouwtekeningen werden afgedrukt in DE KOR van November 1966. Naar aanleiding hiervan zijn we gaan bouwen, waarbij als materiaal werd gebruikt: celluloidbuis met diameter resp. 0,8 cm., 3 cm, en 0,3 cm, voorts wat plastic trechters en een plastic fles met een diameter van 9 cm.,

Bij het schuiven en proberen werd spoedig duidelijk, dat de werking van de afschuimer een kwestie is van nauwkeurig regelen!

Wanneer de opwaartse druk van de luchtbellens te groot is, komt er behalve schuim ook veel water mee. Is de druk te gering, dan komt er te weinig of in het geheel geen schuim. Verder is - zoals vanzelf spreekt- de productie afhankelijk van de kracht van de luchtpomp, de fijnheid van de luchtbellens en van de opstijghoogte. (diepte van het aquarium).

Na veel experimenteren vonden we de volgende constructie bevredigend (zie afb. op de volgende pagina).

Een grote trechter van 11 cm diameter voert de bellens die uit de bruissteen komen omhoog door een celluloid pijpje van 0.8 cm diameter, in een "kamer" gevormd door een stuk pijp van 7 cm lengte, diameter 3 cm.

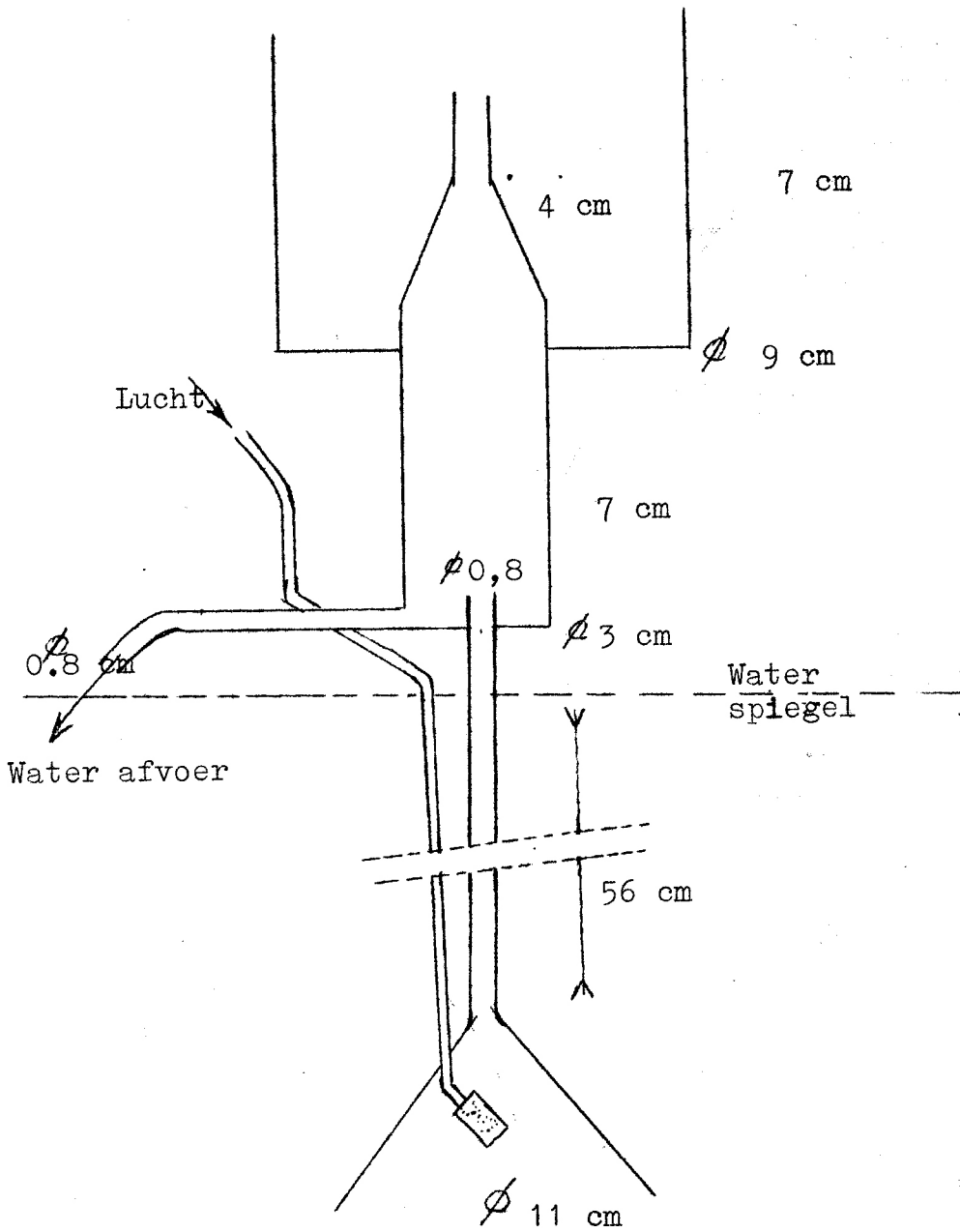
Stijgbuis en schuimkamer zijn bewegelijk verbonden, zodat men de hoogte kan regelen waarop de bellens in de schuimkamer uitkomen. De schuimkamer ligt boven het wateroppervlak van het aquarium. Hierbij tekenen we aan, dat ons aquarium 70 cm hoog is, zodat er een flinke opwaartse druk mogelijk is.

De schuimkamer wordt van boven afgesloten door een kleine trechter met een korte steel. Het schuim vloeit af in de wijde plastic fles (diameter 9 cm) die waterdicht om de schuimkamer sluit. De bovenzijde van deze fles is er afgesneden, zodat het schuim ruimschoots aan de lucht is blootgesteld.

Werking van het apparaat:

De schuimproductie van dit apparaat laat zich nauwkeurig bijregelen. Naar onze mening ideaal is de toestand, waar bij zo om de minuut een vlok schuim door de trechtermond wordt uitgestoten, die traag omlaag vloeit, inmiddels verdampend en verdrogend. De schuimkamer is permanent geheel gevuld met schuimend water, dat door de afvoerpijp (eveneens 0,8 cm diameter) enigszins schuimend weer in het aquarium terug vloeit met een flinke straal.

In deze constructie wordt zeker niet al het schuim opgevangen maar het opgevangen schuim is zeer geconcentreerd, d.w.z. bevat bij uittreden geen zichtbaar water. Ligt het schuim eenmaal in de opvangfles, dan wordt het spoedig een

slijmig bruin water.

We hebben dit vocht onderzocht met een pH indicator en met de microscoop. Daarbij deden we enige merkwaardige ontdekkingen.

Terwijl het aquariumwater een pH had van 8,3 vonden we in de bruinachtige vloeistof een pH van 7,6. Zelfs als we aannemen, dat de verontreinigingen in dit drab de kleur óngunstig beïnvloeden dan nog is het verschil zo groot, dat we haast moeten aannemen, dat het drab "zuurder" reageert dan het aquariumwater. Een controle met een elektrische pH meter is hier gewenst!

Microscopisch onderzoek bracht twee opmerkelijke dingen aan het licht. Allereerst bevatte het drab een grote hoeveelheid klompen en klompjes "amorfe" materiaal, waaraan veel diatomeen en chrysomonaden zaten gehecht. Het aquariumwater, dat tegelijk werd onderzocht bevatte veel minder klompjes, zodat we gerust mogen zeggen, dat bij de schuimvorming partikelletjes werden geadsorbeerd, zoals U in het artikel van Compaan trouwens al hebt kunnen lezen. Naar onze mening komt de bruine kleur van het drab door deze klompjes, die we overigens in alle watermonsters uit zeeaquaria hebben aangetroffen. In hoeverre hiermee de bruine kleur van oud (en niet over kool gefilterd) zeewater samenhangt blijft voorlopig een open vraag.

In de tweede plaats waren alle chrysomonaden en diatomeen uit het drab morsdood, enige minuten, nadat ze met het schuim in de fles waren beland. Protozoa ontbraken, althans: we hebben ze niet gezien.

We mogen dus zeggen, dat het schuim beslist niet is te vergelijken met een sediment uit het zeewater, zoals b.v. ontstaat door krachtig centrifugeren van een watermonster. Het is iets essentieel anders!

Waarom de eencelligen in het drab dood zijn gegaan weten we niet, al is het natuurlijk verleidelijk hierover te speculeren, vooral in verband met de andere pH die het drab vertoont.

De belangrijkste redenen, dat we - na deze enkele waar-

nemingen- al in de pen zijn geklommenzijn deze: waarschijnlijk moet het ieder worden afgeraden om een van de (fraaie) afschuimers te kopen, die reeds in de handel zijn. Onze experimenten hebben ons de overtuiging gegeven dat, 1) elk aquarium zijn eigen model afschuimer moet hebben, afhankelijk van waterdiepte etc., 2) de meeste in de handel gebrachte afschuimers een te kleine capaciteit hebben, gezien de omvang van de schuimkamer, 3) het maken van een eiwit-afschuimer dermate eenvoudig is, dat geen liefhebber zich de kansmoet laten ontglippen om er zelf een te maken.

NB. De verschillende delen hebben we aaneen gelijmd met Britfix 77, polystyreen cement. Waarschijnlijk doet Velpon het ook.

De capaciteit van ons apparaat, aangedreven door een Quicko membraanpompje (type 52), bedraagt 80 cc bruin vocht per 14 uur.

A.P.Amir - Utrecht

PRIJSLIJST TROPICAL FISH CENTER

De toenemende belangstelling voor koraalvissen heeft de voortdurende aandacht van de redactie van De Kor. Uw redacteuren zijn op dit gebied niet voldoende gespecialiseerd doch zullen graag trachten U zoveel mogelijk op de hoogte te houden van nieuwtjes op dit gebied.

Zo ontvingen wij van Tropical Fish Centre, Habsburger strasse 26, 6000 Luzern, een catalogus van de koraalvissen die men daar te koop heeft.

Dit bedrijf heeft een zeer uitgebreid leveringsprogramma, de vissen komen uit de Stille Oceaan, Caraïbische Zee, Westafrika en Rode Zee.

De prijzen zijn om van te schrikken. Veel vissen onder de Zwfrs. 36,-- per stuk zijn er niet en de duurste die we aantreffen is de *Paracanthurum theutis* die maar liefst Zwrs. 480,-- kost. Behalve tropische vissen levert men ook diverse andere zeedieren, echter uit het Middellandse Zeegebied.

Vl

DE INKTVISSEN LANGS DE NEDERLANDSE KUST

I. VERSPREIDING

A. Slechts twee soorten worden het gehele jaar in de zuidelijke Noordzee aangetroffen.

Eledone cirrosa Lamarck is vooral bekend uit de noordelijke Noordzee, maar wordt regelmatig in klein aantal in de zuidelijke Noordzee gevangen. Relatief talrijk kwam hij hier voor van December 1963 tot Juni 1965, aanvankelijk op diep water (30-40 m), vanaf Mei 1964 ook af en toe onder de wal. Of het verschijnen verband zou houden met de koude winter van begin 1963, valt niet te zeggen. De jaren 1963 en 1964 vallen wel op door hun gering aantal zuidelijke diersoorten en door aanwezigheid van een enkele noordelijke soort zoals Cadus poutassou. Dat Eledone in Juni 1965 ineens weer verdween zal wel het gevolg zijn van de verzoeting van het water buiten onze kust in die tijd. Eledone zit altijd in water van hoog zoutgehalte.

Sepiola atlantica d'Orbigny komt elk jaar van April tot October in groot aantal op ondiep water voor; van April tot Juni zitten ze ook in de Waddenzee en planten zich voort, maar daarna verdwijnen ze, misschien omdat de combinatie laag zoutgehalte - hoge temperatuur niet gunstig is. De enkele malen, dat ze aan de oppervlakte gevangen werden, was in October en November. Wellicht trekken zij zwemmend naar dieper water, al is het ons niet duidelijk hoe zij zich dan oriënteren. Uit dieper water kregen we ze alleen in de winter en wel uit magen van bodemvis.

B. Een aantal soorten trekt de Noordzee in het voorjaar via het Nauw van Calais binnen en verdwijnt weer in het najaar.

Sepia officinalis Linné verschijnt begin Mei in Zeeland en bereikt dan gemiddeld een week later Den Helder. Deze afstand moet wel actief zwemmend zijn afgelegd, omdat het water (onder invloed van de Golfstroom) over

deze afstand wel een maand doet. Onder de dieren die in Mei het eerst verschijnen zitten relatief veel grote exemplaren (24-30 cm rugschildlengte), die 3-4 jaar oud zijn. Dan volgen eind Mei, veel 2 jaar oude dieren (14-20 cm) en in Juni de één jaar oude (8 cm). De oudste dieren beginnen al snel eieren af te zetten. We hebben de indruk dat de dieren na enige malen gepaard te hebben zo verzwakt zijn, dat ze veelal (zo niet meestal) sterven. Hiermee in overeenstemming zijn de waarnemingen van leden der Nederlandse Malacologische Vereniging, die in Juni-Juli grote aantallen pas-dode, beschadigde volwassen sepia's zagen aanspoelen bij de Vendée en aan de Engelse zuidkust. De langs onze kust gelegde eieren leveren jongen, die snel groeien en in September een rugschildje van 7 cm bereiken. In Juli verdwijnen de meeste volwassen sepia's, vermoedelijk dus door afsterven. De nog niet volwassen dieren nemen in September in aantal sterk af; af en toe wordt er dan nog een enkele gevangen. Later, bij het invallen van felle koude, meestal in December, worden weer enkele Sepia's gevangen. Uit aquariumwaarnemingen leiden we af, dat zulke sepia's het hele najaar bijna doorlopend in de zandbodem hebben gezeten. Maar als de watertemperatuur tot 7 C daalt, komen zij de bodem uit en zweven ontredderd door het water en worden dan gevangen.

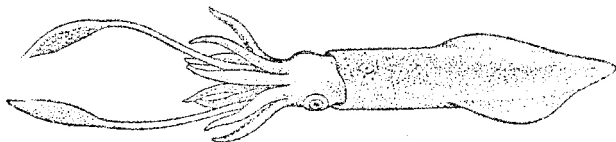
Octopus vulgaris Lamarck is een zuidelijke soort, die in de noordelijke Noordzee vrijwel nooit gevangen wordt. Dwars van de Nederlandse kust wordt het dier vooral gevangen in jaren, dat de soort in het Kanaal ook talrijk is (zoals in 1950-1951).

Zij worden zelden samen met andere zuidelijke trekkers in het voorjaar gevangen, maar vrijwel alleen in de winter. Dat zij met de trawl niet vaak gevangen worden houdt ten eerste verband met hun levenswijze: het grootste deel van de dag brengen zij in een hol of onder stenen door. En worden zij tijdens een "wandeling" door een trawl verrast dan blijken zij dikwijls in staat

tijdens het halen van het net uit het net te klimmen. Zodra de watertemperatuur achter beneden 7°C zakt laten ze hun hol in de steek en zitten versuft op het zand, zodat zij dan wel gevangen worden.

Loligo vulgaris Lamarck is evenals Sepia en Octopus een zuidelijke soort, die in de Noordzee nabij Den Helder ongeveer zijn noordgrens heeft liggen. Hij verschijnt in het voorjaar een paar weken eerder dan Sepia. De populatie, die hier in April arriveert, bestaat uit 2 jaarklassen: éénjarige dieren van gemiddeld 14 cm., waarvan de wijfjes nog niet geslachtsrijp zijn, en tweejarige, geslachtsrijpe dieren (wijfjes 17 en mannetjes 21 cm). Men vindt ze vooral op ondiep water (beneden 20 m) waar ze grote hoeveelheden eieren ("grondkwal") afzetten. In Augustus verdwijnen ze weer. Of ze hier afsterven dan wel terugtrekken naar het zuiden is nog een open vraag. In ieder geval trekken ze niet naar het noorden door, want hoe

LOLIGO

noordelijker hoe zeldzamer ze zijn (c.f. Tinbergen c.s.)

C. Er zijn ook soorten, die niet uit het zuiden de Noordzee binnentrekken, maar die uit het noorden komen. Zij hebben een langere weg af te leggen vóór ze in de zuidelijke Noordzee zijn en arriveren aan onze kust dan ook later dan de zuidelijke trekkers.

Loligo forbesi Steenstrup is een pijlanktvis, die relatief weinig in het Kanaal voorkomt, maar daarentegen in de Atlantische Oceaan heel talrijk is. De soort bereikt in juni de wateren buiten de hollandse kust, maar ze vermijden het ondiepe kustwater, waar juist Loligo vulgaris het talrijkst is. Alleen vroeg in het voorjaar wordt een enkele Loligo forbesi tussen Loligo vulgaris op ondiep water gevangen. Het lijkt niet onwaarschijnlijk dat deze exemplaren samen met Loligo vulgaris onze kust vanuit het zuiden bereikt hebben.

De overgrote massa komt echter pas in Juni en houdt zich op 30 m diep water, tenzij het zoutgehalte langs de kust extreem hoog ligt. Vooral de mannetjes worden dan ook tot enkele km buiten de kust gevangen. Wat de lengte der dieren betreft ziet men in Juni evenals bij Loligo vulgaris, twee toppen, en wel een top van juveniele exemplaren met een ventrale mantellengte van ca. 14 cm., en van vrijwel adulte dieren van ca. 19 cm. Het zijn bij Loligo forbesi echter géén verschillende jaarklassen want beide groepen groeien enorm snel: in november zijn de wijfjes respectievelijk 16 en 25 cm lang, de mannetjes 23 en 36 cm, en in het volgende voorjaar zijn de dieren weer 10 à 20 cm langer. Blijkbaar hebben we dus toch met één jaarklasse te doen, die echter uit twee groepen bestaat, die verschillen in ouderdom of in groeisnelheid. Nu zijn er enkele aanwijzingen, dat

zij een uitgestrekte voortplantingstijd hebben. In Noord-Schotland bijvoorbeeld hebben de dieren, die in juni gevangen worden, een ventrale mantellengte van 14 cm. In de loop van de zomer vangt men er, naast steeds groter wordende exemplaren, steeds opnieuw kleine exemplaren van 14 cm, tot in September toe. Dat Lcligo forbesi een lange voortplantingstijd zou bezitten wordt bovendien aannemelijk gemaakt door het feit, dat in de Noordzee van het najaar tot in de zomer dieren met rijpe geslachtsproducten worden aangetroffen. Om de een of andere ons niet bekende reden worden in de Noordzee zelden eieren afgezet - dat vindt blijkbaar hoofdzakelijk in de Atlantische Oceaan plaats.

Ommatostrephes sagittatus Lamarck is een oceanische soort die langs de kusten van Noord-Europa algemeen is. Het dier is zeldzaam in de ondiepe delen van de Noordzee maar wordt vooral in de winter nogal eens op het strand gevonden. Zulke dieren zijn vaak onbeschadigd, soms zelfs nog levend. Het stranden van oceanische dieren is een veel voorkomend verschijnsel; zij hebben blijkbaar geen mechanisme om heel ondiep water effectief te ontwijken, speciaal als de watertemperatuur heel laag is.

D. Er is slechts één soort, waarvan verondersteld mag worden dat deze de Noordzee via het Kanaal én vanuit het Noorden binnenkomt:

Alloteuthis subulata Lamarck. Het is veruit de talrijkste inktvis in de hele Noordzee en er zijn perioden dat de dwergpijkinktvis het belangrijkste voedseldier voor vele vissen vormt. Ondanks hun talrijkheid weten we nog maar weinig van hun oecologie. De soort zet bij ons zijn eieren in de voorzomer af.

E. Tenslotte is er een aantal soorten, dat zo zelden langs onze kust wordt waargenomen, dat het moeilijk is te zeggen hoe ze de Noordzee bereikt hebben:

Sepietta oweniana d'Orbigny: slechts een enkele maal gevangen.

Sepietta scandica Steenstrup: één exemplaar uit de Westerschelde (collectie Zoölogisch Station).

Illex coindetii Vérani: een aantal exemplaren

Todaropsis eblanae Ball: een aantal exemplaren

Bovendien zijn van twee zuidelijke soorten (Sepia elegans d'Orbigny en Sepia orbignyana Férussac) de rugschilden bij ons aangespoeld, maar die schilden kunnen van ver, uit het Kanaal, hierheen zijn gedreven. Levend zijn deze soorten hier nooit aangetroffen.

Wat de periodieke verspreiding van de verschillende inktvissoorten betreft hebben wij ons hoofdzakelijk tot het fenomeen van verschijnen en verdwijnen in de Noordzee beperkt. Wij moeten er ons wel van bewust zijn, dat wij in bijna alle gevallen te maken hebben met "randverschijnselen" op kleine schaal, indien men althans de totale verspreidingsarealen der soorten beschouwt.

Aanwijzingen van echte trek, waarbij de populatie zich als geheel verplaatst, hebben we alleen voor Sepiola: 's winters bevindt de populatie zich op dieper water op enige tientallen km buiten de kust, maar vanaf het moment, dat het ondiepe kustwater warmer dan het diepere water is, zien we Sepiola in ondiep water verschijnen (evenals bijvoorbeeld de drie Zeenaalden Syngnathus acus, S. rostellatus en Entelurus aequoreus) als in het najaar het kustwater afkoelt vertrekt Sepiola weer naar de diepte (evenals de Zeenaalden). Het ziet er naar uit, dat deze trek in eerste plaats door de watertemperatuur geïnduceerd wordt. Het is niet duidelijk of het zoutgehalte mede een rol speelt. Bij soorten als Octopus, Todaropsis, Illex en Todarodes, die slechts bij uitzondering in de zuidelijke Noordzee verschijnen, kunnen we zeker niet van "trek" spreken, maar eerder van "verdwalen", ook al geschiedt dat "verdwalen" alleen in een bepaald jaargetij, misschien zelfs in de tijd dat de populatie elders wel trekt.

Van Sepia officinalis weten wij dat deze soort bij Bretagne een seizoentrek vertoont: in het voorjaar verschijnt de soort aan de kust (bij ongeveer 14°C) en in het najaar trekt Sepia naar dieper water terug.

De voorjaarstrek naar de Noordzee zou men kunnen opvatten als een onderdeel van de trek naar warm, ondiep water. Uit het verdwijnen van de volwassen dieren reeds vroeg in de zomer zou men kunnen afleiden, dat van een echter terugtrek - althans bij die groep - geen sprake is. Hetzelfde geldt voor Loligo vulgaris. Men zou deze trek dus ook kunnen zien als een tijdelijke areaal-uitbreiding, die voor de betrokken dieren fataal is - en wellicht ook fataal voor de jongen, die hier geborden worden. Voor Loligo forbesi is het binnentrekken van de Noordzee waarschijnlijk ook fataal. Of Alloteuthis de Noordzee in de herfst weet te verlaten, dan wel hier afsterft, is onbekend..

Zonder gegevens over populatie-dichtheden in de gebieden die aan de zuidelijke Noordzee grenzen is het niet mogelijk uit te maken of de tijdelijke areaal-uitbreiding van verschillende soorten inktvissen berust op een gerichte trek, dan wel op een binnen-diffunderen van de soort in een tijdelijk geschikt areaal. Voor die soorten, waarvan wij aannemen dat zij in de Noordzee te gronde gaan, zou het binnentrekken voor het voortbestaan van de soort dus zinloos kunnen zijn. Dat lijkt een vreemde zaak, maar we moeten niet vergeten, dat dezelfde factoren, die hier de dieren in de Noordzee doen verzeild raken, elders in het areaal hun soortgenoten juist naar gunstige contreien kunnen brengen. Hier ligt een uiterst boeiend werkterrein vrijwel braak.

Wordt vervolgd.

Dr. I. Kristensen

BIOLOGISCHE WERKGROEP NEDERLANDSE ONDERWATERSPORT BOND

Na het succesvolle project Diepe Gat van Ouwerkerk waarover uitgebreid werd geschreven in DE KOR van April 1967 is weer met een nieuw project aangevangen. Ook dit jaar wordt wederom een ambitieus project ter hand genomen, Ca. 8 duikers van de Nederlandse Onderwatersport Bond

zullen hun medewerking verlenen aan een kwalitatief en kwantitatief onderzoek naar de sublitorale wieren rond Schouwen-Duiveland en de kust van Noord- en Zuid-Beveland.

Gezien de enorme lengte van de kust zal dit werk slechts steekproefsgewijze op enkele representatieve plaatsen kunnen gebeuren.

Wij hopen in de komende wintermaanden nader over dit onderzoek te kunnen berichten.

VI.

SWG-TABELLEN

In DE KOR van Maart 1967 blz. 44 stonden inzake de SWG tabellen enkele onjuistheden n.l.

Girorekening is 535844 en niet 5353844

tabel 21 kost f 1,40 en niet f 1,25

Oude no's van het Zeepaard en inlichtingen over tabellen zijn verkrijgbaar bij: W.J.Kuijper,
De Lennoystraat 101, Den Haag

Red.

INZAGE DOCUMENTATIE

In DE KOR bespreken wij regelmatig in het kort nieuwe ontwikkelingen en apparatuur op zeebiologisch en oceanografisch gebied.

Vaak kunnen wij U meer details verstrekken over meer diepgaande publicaties betreffende dergelijke onderwerpen. Een briefkaartje aan de redactie van DE KOR is voldoende om U op het juiste spoor te helpen. Soms zullen wij U zelfs aan gedetailleerde documentatie van fabrikanten ter inzage kunnen helpen. Indien U de redactie zoudt willen helpen bij het regelmatig samenstellen van uittreksel uit dergelijke interessante documentatie dan gelieve U ons dat op te geven.

HEEFT U OOK ZOVEEL LEUKE WAARNEMINGEN IN UW AQUARIUM GEDAAN? LAAT EEN ANDER ER DAN OOK VAN GENIETEN EN GEEF HET TER PUBLICATIE DOOR AAN DE REDACTIE VAN DE KOR!

BOEKBESPREKINGEN

ADVANCES IN MARINE BIOLOGY, vol.3

Redactie: Sir Frederick S. Russell

16 x 23½ cm., 402 pag., 84 sh.

Academic Press, London - New York, 1965

Reeds eerder waren we in de gelegenheid om in De Kor delen uit deze serie te bespreken. In dit 3e deel komen 4 schrijvers aan het woord die resp. de volgende onderwerpen bespreken:

1) M.J. Wells - Learning by Marine Invertebrates.

Hierin worden nieuwe, recente experimenten besproken welke hoofdzakelijk plaatsvonden met inktvissen, wormen, kreeftachtigen en schelpdieren. Verscheidene experimenten kan men met wat handigheid zelf herhalen.

2) E.Naylor - Effects of Heated Effluents upon marine and Estuarine Organisms

Vergiftiging door afvalwater wordt vaak beschreven.

Hier komen de gevolgen van WARMTE van afvalwater ter sprake. Er wordt beschreven hoe sommige soorten doodgaan of zich aanpassen. Zeer uitgebreide gegevens over emigratie van soorten die juist in dit warme water tot voortplanting komen.

3) A.D.Boney - Aspects of the Biology of the Seaweeds of Economic Importance.

Beschrijving van zeewieren die voor de mens van belang zijn omdat ze direct (als voedsel) of indirect (als veevoeder of kunstmest) voor de voeding van de mens kunnen worden ingezet.

4) E.E. Russell - Marine Toxins and Venoms and Poisonous Marine Animals.

Bespreking van vele soorten giftige zeedieren. Belangrijk voor verzamelaars en Sportduikers.

Dit boek is beslist een aanwinst voor Uw bibliotheek, alleen vragen we ons af waarom er voor de druk van één (duur) boek 2 zeer verschillende soorten papier zijn gebruikt.

VI

LEHRBUCH DER SPEZIELLEN ZOOLOGIE

Band I Wirbellose, I Teil

Alfred Kaestner

18 x 24 cm., 845 pag., 66 afb.

VEB Gustav Fischer Verlag, Jena, 1965

Voor mooie fotoboeken gaat de ereprijs meestal naar Zwitserse of Amerikaanse uitgaven.

Als we echter een goed biologisch studieboek willen hebben waar we letterlijk alles in kunnen vinden wat we willen weten dan moeten we echt bij de Duitsers terecht. Het boek dat we hier ter bespreking hebben behandelt de Protozoa, Mesozoa, Parazoa, Coelenterata en de Protostomia.

De schrijver heeft eerste een systematische indeling gemaakt van de te bespreken dieren en begint dan aan de hand daarvan de dieren te bespreken.

Dit alles is zeer gedetailleerd zodat men werkelijk tot in de kleinste bijzonderheden op de hoogte komt van het behandelde wezen.

Omdat het bij veel van de beschreven soorten moeilijk is om er alleen met geschreven tekst iets over te vertellen is er in het boek een groot aantal tekeningen opgenomen. Deze tekeningen zijn stuk voor stuk van uitstekende kwaliteit en zonder meer geschikt om te gebruiken bij determinatie.

Het boek is voor de meer in details geïnteresseerde lezer zeker de moeite waard al moeten we U er wel op wijzen dat het een zwaar studieboek is.

VI.

PRIJSLIJST NEDERLANDS INSTITUUT VOOR HET ONDERZOEK DER ZE

Enige tijd geleden verscheen de nieuwe prijslijst van het bovenvermelde Instituut. Hoewel de leveringen van het NIO in de eerste plaats bedoeld zijn voor laboratoria, kunnen ook particulieren er terecht. Als we de prijzen bekijken dan mogen we wel concluderen dat U nergens goedkoper terecht zult kunnen.

VI.